

Доц. др Предраг Ђеранић*

Апстракт: Политичка безбједност је један од кључних сегмената у архитектури безбједности сваке земље. Угрожавање политичке стабилности и подривање уставног поретка дестабилизовало је многе, а неке државе и потпуно урушило. Да ли су Либија, Ирак, Авганистан и Сирија државе? Не, то су територије са администрацијом. Босна и Херцеговина је прошла тежак пут до потписивања Дејтонског споразума, који је донио мир, али и нови устав земљи три конститутивна народа, састављеној од два ентитета. Устав БиХ оличен у Анексу IV Дејтонског уговора, иако је протекло двадесет година, и даље је предмет политичког дискурса и бројних неспоразума. Ко штити Устав БиХ, односно они који би требало да га штите, имају сложен, у босанскохерцеговачкој реалности прилично недефинисан задатак. Подијељена мишљења актера јавних политика, и њихови опречни погледи на садашњост и будућност БиХ, доприносе атмосфери у којој се игноришу нимало наивне пријетње, које стижу од фантомских и радикализованих идеолошких покрета, од којих неки тврде да на Блиском Истоку имају државу, и показују амбицију да у њене границе инкорпорирају не само БиХ већ и цио Балкан. Те пријетње се тичу политичке безбједности БиХ, и укључују примјену тероризма као метода за реализацију идеолошких циљева. Како се БиХ може супротставити безбједносним изазовима, ризицима и пријетњама, од којих су неке добиле префикс глобалне? Постоји ли усаглашеност између актера јавних политика у погледу мјера које држава треба да преузме како би се заштитила? Обавјештајно-безбједносна служба, окосница државе у супротстављању оваквим опасностима, и кључни ослонац у заштити уставног поретка, да би била ефикасна, мора имати јасне смјернице за рад и дефинисану платформу са које дјелује у заштити државе. У БиХ ту и почињу проблеми, јер не постоји политички консензус ни о томе чиме би ова организација требало да се бави. Штавише, фигурира помирљив став да је она сервис страних обавјештајних служби, а што се тиче политичке безбједности БиХ, постоји само као ставка у буџету. Друге агенције за провођење закона у БиХ имају једноставнију позицију, али је присутан проблем у њиховој недовољној координисаности, те се стиче утисак да

* Висока школа Ванја Лука College, Бања Лука, email: predrag.ceranic@gmail.com

се међусобна сарадња више заснива на личном односу челних људи него на системском рјешењу. Сва та неријешена питања приликом сваког терористичког акта болно избију на површину, а дискурс о безбједности у БиХ се лако „прелије“ из безбједносног у политички миље.

Кључне ријечи: политичка безбједност, јавне политике, уставни поредак, тероризам, калифат

УВОД

Аристотелово одређење политике и државе¹ биће полазно становиште у нашем приступу политичкој безбједности. Од Аристотела, полис је кључни појам политике. Према схватању овог античког филозофа, политика представља настојање слободних људи да уреде свој заједнички живот у оквиру полиса, односно државе. Када је ријеч о политичкој безбједности, има се на уму управо овакво Аристотелово схватање, које политику везује за послове политичке заједнице, односно државе (Ејдус, 2012: 146). Стога се за постулат у одређењу политичке безбједности узима стабилност државе, односно њена заштићеност од спољних и унутрашњих пријетњи. Спољне пријетње могу бити друге државе или терористички напади.

Питање шта је тероризам, а шта није, већ дуже времена заокупља теоретичаре, експерте и политичаре. Можда би се експерти и сложили око јединствене дефиниције да питање тероризма не садржи у великој мери и политичку компоненту (Трифунковић, 2007: 26). Без обзира на наведено, на држави је да заштити свој територијални интегритет и становништво. Наравно, немају све државе исти одбрамбени капацитет. Стања несигурности у слабим државама резултат су три међусобно повезана фактора: повијесног процеса изградње државе; структура и процеса постојећег међународног састава те сигурносних стратегија које су прихватиле елите слабих држава (Collins, 2010: 187). Многе државе су суочене с пријетњама које стварају сецесионистички покрети, организовани криминал, пролиферација оружјем, подривање економске основице друштва и други видови политичке нестабилности. Унутрашњи политички сукоби, политичко насиље и међунационалне тензије које су земљу знале увести у грађански рат (примјер бивше СФРЈ) за посљедицу су имали велике жртве и дугорочну политичку нестабилност. Политичке

---

1 „Будући да видимо како је сваки град неко заједништво и да је свако заједништво сложено поради неког добра (јер ради онога што им се чини добро сви чине све), бјелодано је да сва (заједништва) теже некомом добру, а највише пак, и оному које је најпоглавитије од свих (добара), оно што је заједништво које је од свих најпоглавитије и у себи садржава сва остала. А то је оно названо држава и државно заједништво.“ (Аристотел, 1988: 1)

пријетње безбједности могу долазити изнутра или споља. Унутрашње пријетње потичу од недржавних актера, који их, прије свега, усмјеравају ка унутрашњем легитимитету државе, на једном дијелу територије или пак на цијелој територији (Ејдус, 2012: 150). Наравно да унутрашња нестабилност може да буде подстицана од спољних актера, као што су друге државе или политички покрети који примјењују тероризам као метод за реализацију политичких циљева.

Напади на америчке симболе, Свјетски трговински центар и Пентагон, питање тероризма поставили су у први план међународних односа и у средиште дискурса о безбједности. Првобитно од Бушове администрације прокламован термин „глобални рат против терора“ промијењен је у „рат против исламофашизма“. У својим најекстремнијим облицима, у неким утицајним америчким круговима, тај рат је схваћен као ‘четврти свјетски рат’ и исто толико је ствар опстанка цивилизације колико су то били претходни свјетски ратови, укључујући ‘трећи свјетски рат’ против Совјетског савеза (Вилијамс, 2012: 238). Постоји више дефиниција тероризма, али ниједна није општеприхваћена. Често се појам тероризма замењује појмом терора и обратно, те је неопходно дати теоријско разграничење између ова два појма. Терор и тероризам су облици насиља примјењени од стране малих група, иако у пракси постоје и другачији примјери. Појам терора везује се за групу на власти која путем страховладе и другим насилним методама жели да задржи власт, док се појам тероризма везује за групе које имају за циљ да смијене власт, било да је она демократска или крајње недемократска (Трифунковић, 2007: 26).

Проблем у дефинисању тероризма потиче и од дуплих стандарда који су незаобилазни кад је ријеч о тероризму. Често је онај ко је за једне терориста, за друге борац за слободу. Ријетко који појам данас има већу политичку, а мању аналитичку моћ од тероризма. Политички, прогласити неки акт насиља или неку организацију терористичком, значи одузети јој било какав легитимитет (Ејдус, 2012: 153). Данас се тероризам најчешће повезује с дјеловањем Ал Каиде, организације која има неколико прокламованих политичких циљева, од којих је примарни стварање калифата, јединствене муслиманске државе у читавом исламском свијету; повлачење америчких трупа са Блиског истока, и уопште, Арабијског полуострва; уништење државе Израел; промјена власти у арапским монархијама (Потежица, 2007). Циљ исламског фундаментализма је јединствена религијска заједница оживотворена у облику калифата са врховним правним законом утемељеним на шеријату, а циљ екстремно религијског дјеловања је успостављање система у коме би академске слободе и свјетовно судство били укинута, тероризмом као средством за успостављање тог система (Нухић, 2009: 140). Ни комунистички покрет није се либио употребе терора. Бројне

паралеле могу се постићи између организовања и начина дјеловања Ал Каиде и комуниста. Идеолози Ал Каиде проучавају разлоге због који је комунизам успио и одржао се на Куби, а није, рецимо, у Боливији.

За потребе овог рада издвојићемо свега неколико дефиниција за које цијенимо да ће бити од користи у сагледавању овог аспекта политичке безбједности. „Тероризам, све више, постаје вишедимензионални политички феномен, који у својим новим појавним облицима доживљава друштвену и политичку кулминацију Стајић, 2006: 241). За Радослава Гађиновића, аутора књига *Тероризам у политичкој и правној теорији и Савремени тероризам*, тероризам је организована примјена насиља (или пријетња насиљем) од стране политички мотивисаних извршилаца, који су одлучни да изазивањем страха, зебње, дефетизма и панике намећу своју вољу органима власти и грађанима (Гађиновић, 1998: 31). Дарко Трифуновић, један од коаутора књиге *Тероризам и вехабизам*, у својој докторској дисертацији под називом *Нови облици тероризма у Босни и Херцеговини* наводи да се анализом садржаја дефиниција тероризма може закључити да су у већој или мањој мјери заступљени сљедећи појмови:

1. пријетња
2. насиље, сила
3. страх
4. политички аспект-ефект-циљ
5. психолошки ефект и неконтролисана реакција
6. насумичан избор мета и жртва
7. намјерно испланирана и системски организована акција
8. начин борбе
9. противправни акт.

Према Трифуновићу, из наведених кључних елемената тероризма може се закључити да тероризам представља противправни акт насиља усмјереног против одређене државе са намјером да се изазове страх или колективна штета, како би се остварио одређени политички циљ. Ријеч је о намјерној употреби силе, а тероризам се користи као начин борбе за остварење поменутих политичких циљева (Трифуновић, 2007: 27). По Гађиновићу, тероризам има више облика: конвенционални, неконвенционални, еколошки (нуклеарни, хемијски, биолошки), самоубилачки (Гађиновић, 2005: 123-133).

Треба истаћи да је једна од најпознатијих дефиниција тероризма она коју користи америчка влада. Према овој дефиницији, „тероризам је „унапред осмишљено политички мотивисано насиље усмерено против неборбених циљева које врше недржавне групе или тајни агенти како би извршили утицај на публику“ (Ејдус, 2012: 155). У одређењу тероризма дакако да је незаобилазан елеменат политичка мотивисаност извршилаца терористичког акта. Други елементи су

примјена насиља, остављање утиска на публику, стварање притиска на државне институције како би се повиновале декларисаним захтјевима терориста. Тероризам је, свакако, феномен који се може изучавати са више аспеката. Два елемента су, међутим, заступљена у највећем броју дефиниција тероризма: политичност феномена и систематско посезање за организованим насиљем. Тероризам је, дакле, на првоме мјесту политички чин, на основу којег је увијек могуће препознати мотивацију идеолошке природе (Путник, 2009: 151). Ипак, много је контроверзи око тога ко је терориста (Вилијамс, 2012: 240). Према Драгану Симеуновићу, аутору запажене књиге *Тероризам*, постоји више класификација тероризма: према главним циљевима, према методама и средствима дјеловања, те према типу актера (Симеуновић, 2009).

Обиљежавање стогодишњице почетка Првог свјетског рата 2014. године наметнуло је нову-стару расправу о томе да ли је Сарајевски атентат био терористички или револуционарни чин. Наравно да тај догађај са становишта Аустрије и Србије има опречно тумачење. Интернет је простор у којем се групе које практикују технике тероризма врло добро сналазе. Бројни интернет сајтови су у функцији виртуелног свијета радикалних исламских идеологија и служе за комуникацију и пропагирање конкретних акција.

Ради свеобухватнијег сагледавања свих сегмената политичке безбједности, треба навести актере јавних политика у овом сектору безбједности. Секуритизирајући актери у политичком сектору безбједности су, прије свега, државе и политичке елите. За разлику од војног сектора, гдје су држава и њени званични представници кључни секуритизирајући актери, у политичком сектору то могу бити и опозиционе политичке снаге (Ејдус, 2012: 147). Политичке партије, биле на власти или опозицији, остају важни актери у креирању јавних политика. Када су у питању спољне пријетње, углавном се о њима постигне консензус најзначајнијих политичких партија. Често спољне пријетње за резултат имају веће политичко јединство. Насупрот томе, унутрашње пријетње могу да доведу до озбиљног политичког мимоилажења између политичких партија. Институција која треба да има одговоре на безбједносне пријетње политичке природе јесте служба за заштиту уставног поретка, која у низу земаља садржи обавјештајно-безбједносну компоненту, док су у другим земљама те компоненте одвојене. Обавјештајна служба је, међутим, увијек јасно детерминисана дјелатност. Да би се схватила суштина обавјештајне службе, неопходно је објаснити карактер политике и политичке власти као сфере друштвеног отуђења човјека у сваком друштву. Обавјештајна служба се мора посматрати као дио државног апарата или, боље рећи, инструмент државне власти, чија је сврха постојања срачуната на одржавање постојећег друштвеног поретка, односно очување интереса владајуће класе (Милашиновић,

1996: 191–192). Овим службама државно руководство треба да постави јасне смјернице за рад, односно да изради обавјештајно-безбједносну платформу као оквир за дјеловање, како службе не би саме себи давале задатке и дефинисале политичке циљеве с обзиром на „урођену“ тежњу ка самосталности (Ђеранић, 2008). Неспорна је чињеница да, без обзира на то какав је карактер обавјештајне службе, политичка нужност њене егзистенције ни до данас није доведена у питање (Милашиновић, 1979: 5).

Објашњавајући врсте политичких пријетњи, Филип Ејдус у књизи *Међународна безбедност: теорије, сектори и нивои* интерпретира виђење Бери Бузана који разликује намјерне и структурне политичке пријетње. Намјерне пријетње су оне које један политички актер свјесно и плански упире против другог актера. Најчешће намјерне пријетње, према Бузану, јесу оне које се заснивају на расцјепу државе и нације. Основа намјерне пријетње може да буде и идеолошке природе. Трећи облик намјерне пријетње усмјерен је против принципа на којима се заснива међународни поредак, као што су то принципи суверене једнакости, равнотеже снага или територијалног интегритета. За разлику од намјерних пријетњи, структурне пријетње, по Бузану, јесу оне које произилазе из ситуације, а не из посебних намјера које један актер има против другог. Структурне пријетње се, опет, дијеле на оне које представља дух времена (конзервативни, изолационистички, аутократски, глобалистички); оне које проистичу из различитих идеолошких принципа на којима су државе организоване; пријетње које произилазе из процеса регионалних интеграција или представљају пријетњу самом процесу регионалних интеграција (Ејдус, 2012: 151–153).

ПРИЈЕТЊЕ ПОЛИТИЧКОЈ БЕЗБЈЕДНОСТИ БИХ

Сектор политичке безбједности у БиХ је дефинитивно најспорнији у одређењу, ради се о потпољу безбједности на којем је толико неспоразума и мимоилажења актера јавних политика, да непристрасни посматрач скоро да може доћи до закључка да у једном постоји више политичких субјективитета. Неспоразуми почињу с Дејтонским споразумом, различитим његовим тумачењем, тачније односом према најважнијем документу за БиХ. Из Републике Српске константно оптужују „политичко Сарајево“² и представнике међународне заједнице у БиХ због подршке пројекту смањења политичких капацитета Републике Српске. Децентрализација као темељни принцип државе три конститутивна народа састављене од два ентитета, има упориште у

2 Синтаagma врло популарна у политичком животу у БиХ, односно у Републици Српској.

Уставу БиХ, који проистиче из Анекса IV Дејтонског мировног споразума. Да ли се сваки дијалог и свака политичка активност може толерисати у БиХ, и гдје је праг те толеранције? Може ли се нека активност подвести под „рушење државе“? Границу у том смислу у БиХ је тешко утврдити. Нормативноправно, све што излази из оквира Устава, односно свака дјелатност којом се негира уставна структура земље, у нормалним околностима била би оквалификована као рушење уставног поретка, те би службе надлежне за заштиту Устава и уставности, уставног поретка, реаговале. Коначно, у Савезној Републици Њемачкој и Аустрији постоје службе под тим називом.³ У Босни и Херцеговини и неспорно терористички акт брзо се „излије“ из сектора безбједности у домен политике, као што је био напад на амбасаду САД од 28. октобра 2011. године, када је политички мотивисан припадник вехабијског покрета Мевлудин Јашаревић наоружан пушком калашњиков пуцао по згради амбасаде Сједињених Држава и том приликом ранио једног полицајца. Овај догађај, као и претходни терористички напад, од 27. јула 2010. године, када је Харис Чаушевић поставио експлозивну нараву иза зграде полицијске станице у Бугојну којом приликом је погинуо полицајац Тарик Љубушкић, а шесторо његових колега је рањено, скренуо је пажњу на појаву вехабијског⁴ покрета у БиХ, односно на безбједносне пријетње које долазе из енклава, у којима припадници ових заједница организују живот по принципима за које се залажу.

Наша намјера није да истражимо генезу вехабијског покрета и начин на који су његове присталице стигле на подручје Босне и Херцеговине. О доласку џихад-ратника у БиХ написано је више успјелих књига, од којих свакако треба издвојити *Босански рат и терор* (Шиндлер, 2009), а пажњу завређују и књиге *Како је џихад стигао на Балкан* (Елзесер, 2006) и *Тероризам и вехабизам* (Трифунковић, 2011). Одред Ел муџахид који су формирали, и уопште укупна њихова бројност у БиХ није представљала опасност у војничком смислу по српске снаге. Њихова улога и јесте била другачија, а састојала се у исламизацији Армије БиХ. Изетбеговић је говорио о „новим“ муслиманима, очито дајући предност мисионарској улози придошлица (Хећимовић, 2009).

Активности „муџахедина“ у Авганистану, Чеченији, Босни и Херцеговини, на Косову и Метохији, постале су нека врста парадигме за непринципијелна политичка постављања великих сила, које никада нису одустале од својих покушаја да за сопствене циљеве искористе различите политичке групације у исламском свијету (Потежица, 2007: 9). Цитирана мисао Оливера Потежице, аутора запажених књига о проблемима у

3 Служба за заштиту уставног поретка (BfV) у Њемачкој и Служба за заштиту уставног поретка и борбу против тероризма у Аустрији

4 У Србији се увијекжео термин „вехабитског“ покрета, а у БиХ је присутан и израз „селефије“, односно селефијски покрет.

исламском свијету, неизоставна је у дискурсу о вехабијском покрету. Она објашњава прилично толерантан однос западних земаља према вехабијској присутности у БиХ, и неометаном грађењу енклава у којима БиХ као држава готово да не постоји. Уједно, објашњава и прилично благе реакције из НАТО штаба из Сарајева на терористички чин у Бугојну.⁵ Чак су и реакције америчке дипломатије на напад на Амбасаду у Сарајеву биле суздржане и чин оквалификовале као инцидент.⁶

Скоро да је постало извјесно да ће у земљама које су некад биле дио Отоманске империје, а данас се налазе на простору пројектоване Уме, јединствене муслиманске државе по узору на Отоманску империју, доћи до радикализације прилика, првенствено у области безбједности, како би се приступило реализацији главног политичког циља идеолога вехабијских покрета – обнови калифата и стварању Уме. Успостављање исламске државе представља циљ око кога се и данас снажно окупљају бројни исламисти широм свијета. Исламска духовност и вјерска мисао пролази посљедњих деценија, између осталог, кроз сопствену глобализацију, без обзира на то што поборници идеје о (поновном) успостављању исламске владе тај појам најчешће врло различито тумаче (Потежица, 2007: 104). У БиХ су се дешавали терористички напади, и правоснажне пресуде су изречене за појединце, али оно што латентну и много већу опасност представља, јесу енклаве у којима се спроводи, не само мисионарски рад, него и војна обука вехабија. Енклаве присутне на рубовима Републике Српске увезане су и одличне за скривање бјегунаца, за транзит према Западу као логистичка оаза, и неке будуће енклаве за герилски начин ратовања који вехабије очекују.⁷ Потврду ставовима аналитичара и познавалаца безбједносних пријетњи вехабијског покрета који се нису либили да јавно иступају на ту тему дао је и министар унутрашњих послова Станислав Чађо који је јавно изнио оцјену да се са релативизацијом питања вехабизма у БиХ мора престати.⁸

5 Никако другачије не може се објаснити реакција команданта НАТО у БиХ, Дејвида Ђњарта, који је почетком августа самоувјерено поручио да је напад у Бугојну “дјело појединца, иза којег не видимо никакве пријетеће активности”. Види на <http://www.croportal.ba/vijesti/bih/1237-nato-miri-na-terorizam-u-bih> 08.10.2013.

6 Замјеник помоћника државног секретара САД Филип Рикер изјавио је да је терористички напад вехабије Мевлида Јашаревића на Амбасаду САД у Сарајеву акт појединца и да га тако треба третирати. “Појединац је отворио паљбу на америчку Амбасаду с циљем да повриједи Американце. Повриједио је, међутим, грађанина БиХ, полицајца Мирсада Велића, који се херојски понио”, рекао је Рикер на брифингу за медије организованом у Амбасади САД у Сарајеву. Види на <http://www.slobodnaevropa.org> 08.10.2013.

7 Види шире на <http://www.srna.rs/> Текст *Вехабије – опасност за Српску* од 6. 6. 2012, преузето 8. 10. 2013.

8 “То је као кад бисмо релативизовали организовани криминал, који је такође и опасност и пријетња. Морамо о томе отворено разговарати и морамо се томе посветити у пуном капацитету који институције у овој земљи имају”, истакао је

На интернету је све више сајтова и портала који су у функцији промоције идеја вехабијског покрета, а уједно се на друштвеним мрежама, као што је *Фејсбук*, јављају профили и групе које пропагирају вехабизам. Најпознатији и најпосјећенији у том смислу су сајтови *Пут вјерника*, *Ислам Босна*, као и *Балкански емират*, али и странице, односно профили на друштвеној мрежи *Фејсбук*, као што су *Пут вјерника до џенета*, *Вијести умета* и *Позив у рај*. О интересовању које је на интернету показано за поменуте садржаје свједочи податак да је поменути профил *Пут вјерника до џенета* максимално попуњен, што значи да има чак 5.000 пријатеља. На профилу *Пут вјерника до џенета* централне теме су рат и муџахедини, а слично је и на *Фејсбук* страници *Вијести умета*.⁹ Вијест о акцији на руске полицијске снаге у Дагестану за непуних 12 часова буде објављена на *Путу вјерника* са јасном поруком. Електронски часопис *Ел Џихад* на бошњачком језику довољно казује својим именом. Интернет је свијет којим су слѣдбеници вехабијског покрета овладали, али су евидентне посљедице по стварност других. На крају крајева, стварање вехабитских држава значајно је допринијело томе да идеја апсолутне и апсолутистичке обнове вјере у њеном изворном виду добије трајан, а данас и глобалан утицај (Потежица, 2011: 104). Те државе су створане у крвавим међумуслиманским ратовима. Истина, успону ове јереси допринијеле су колонијалне силе, конкретно Британци, који су такве ригидне групе користили да остану дјелотворно присутни на тим просторима задуго пошто се са њих повуку (Трифунковић, 2011).

Један од ратова у који су вехабије веома укључене у циљу реализације својих политичких идеја јесте сиријско ратиште. Поводом ескалације сукоба на том ратишту, у босанскохерцеговачкој јавности се повела расправа о присутности босанскохерцеговачких држављана на овом опасном мјесту. Расправи и лавини новинских написа допринијеле су прве жртве, односно први погинули држављани БиХ. Тада су поједини

Чађо. Он је додао да разумијевање на свим странама у БиХ није идентично, те да се тек са постизањем објективног нивоа разумијевања вехабизма као пријетње и опасности, може рећи да су на добром путу рјешавања тог питања. "До тада појединачно, са различитим нивоом виђења питања и ангажмана агенције неће учинити много. МУП Српске ће у домену својих надлежности врло интензивно радити на овим питањима, али проблем може произвести недовољан ангажман и несарадња других", рекао је Чађо. Он је навео да није задовољан сарадњом неких агенција које су конституисане на нивоу заједничких институција, прије свега Обавјештајно-безбједносном агенцијом која у том контексту није дала никакве податке МУП-у Републике Српске. Чађо је додао да, нажалост, реална пријетња и опасност постоје, када постоје и терористички акти какви су били у Мостару, Бугојну и Сарајеву.

Види шире на <http://www.srna.rs/> Текст *Престати са релативизацијом питања вехабизма* од 28. 3. 2012, преузето 8. 10. 2013.

⁹ Види на <http://www.srna.rs/> Текст *Вехабије на интернету врбују хиљаде младих* од 5. 7. 2013, преузето 8. 10. 2013.

медији изнијели процјену да је број држављана БиХ који се боре на сиријском ратишту, углавном као припадници злогласног фронта Ал-Нусра, а који је означен као терористичка организација, далеко већи од оног који се раније помињао у медијима. У том контексту податак који су многи медији пренијели позивајући се на своје изворе јесте да је са Балкана у Сирији присутно око 300 ратника, највише из БиХ, Албаније, Македоније и из Србије, односно Санџака, те да, када је ријеч о БиХ, око половина муџахедина који се боре у Сирији јесте из Сарајева и околине. О томе су поједини медији објављивали веома садржајне и прецизне информације, као да се ради о извјештајима обавјештајних служби.¹⁰

10 „Они се окупљају у једној кући у сарајевском насељу Бутмир, коју је вехабија Нусрет Имамовић купио од црногорског држављанина Сеада Реџематовића, који је касније депортован у Црну Гору. Као припадник селефијског покрета Реџематовић се прије неколико година зближио са Имамовићем, након чега је од зарађеног новца саградио велику кућу у близини аеродрома у Сарајеву. Кућу је потом, на Имамовићево инсистирање, претворио у месџид за “браћу вехабије”. Осим тога, њихово присуство примијећено је на већим скуповима организованим у Босанском културном центру у Сарајеву. Друга група вехабија окупља се у кући Бајре Икановића у Хаџићима. Икановић је оптужен за тероризам и недозвољено посједовање оружја. Треће мјесто за окупљање је у Коњицу, у кући Семира Челебића, који на интернету често користи име Семи Ел Коњици. Када пређу у Сирију, муџахедини имају обуку за различите специјалности, а када се врате у БиХ, односно на Балкан, имају третман “ратних ветерана”, обучених за различите видове тероризма у случају евентуалних сукоба. Исти извор истиче за Срну да Американци имају “толерантан однос” према муџахединима, као и 1992. године – када су долазили у БиХ, само се у БиХ о томе годинама ћути. Међутим, након што су почеле да се објављују смртвонике, о томе се морало јавно проговорити. БиХ је 1992. године била “увозник”, а сада је четврти “извозник” радикалних исламиста у свијету, одмах након Туниса, Либије и Авганистана – наводи Срнин извор. Медији су јавили да су на ратишту у Сирији погинула двојица држављана Србије, тачније из Санџака. Један је Роџајац – Адис Салиховић, који је погинуо у бомбашком нападу. Он се у Сирији борио под именом Ебу Мердија. Погинуо је у истој акцији са Елдаром Кундаковићем из Новог Пазара, који је ратовао под псеудонимом Ебу Бер. На сиријско ратиште отишла су 52 држављанина БиХ, припадника селефијског покрета, а тамо су углавном приступили јединици Ал-Нусра, коју америчка администрација означава као терористичку организацију повезану са Ал каидом. Медији у Федерацији БиХ преносе да се добровољци за учешће у рату у Сирији окупљају у турском граду Антакији, а потом организовано одлазе до турско-сиријске границе. Њихова сљедећа станица је мјесто Џилвеозу, у близини сиријске границе. У земљу илегално улазе на прелазу Баб ел-Хава, а потом се окупљају у мјесту Сармада у Сирији, гдје се изводи и вјерска обука за сљедбенике Слободне сиријске војске. Припадници Агенције за истраге и заштиту /СИПА/ саслушали су осам лица повезаних са организованим одласком држављана БиХ на ратиште у Сирију, гдје се прикључују терористичким организацијама блиским Ал Каиди. Тројица саслушаних су из Сарајева, тројица из Зенице, а двојица из Мостара. Према сазнањима обавјештајних служби, из Европе је на ратиште Сирије отишло око 1.000 муџахедина, највише из Њемачке, Белгије, Данске и Луксембурга. Ове земље су забринуте зато што се муџахедини враћају обучени за различите

Питање које се само кандидовало јесте у којој мјери ће, по повратку са сиријског ратишта, добровољци који су у Сирији ратовали зарад реализације глобалистичке идеје вехабијског покрета, бити пријетња за БиХ. По узору на Француску и Њемачку, власти у БиХ морале би законом да забране одлазак њених држављана на свјетска ратишта – наведени став је министар безбједности Фахрудин Радончић покушао да опредмети кроз покренути иницијативу за измјену Кривичног закона БиХ, у смислу да је тај проблем могуће ријешити третирањем овог дјела кривичним. Вехабијски покрет је политичко питање, вјерски позиционирано. То се најбоље види из назива трибине *Савршенство шеријата, погубност демократије*, која је 26. 2. 2013. године одржана у Тузли, у истоименом хотелу.

По шеријатском праву¹¹, исламска држава представља врсту вјерске управе која је заснована на сљедећем:

- основни извор власти је Бог (Алах);
- владар на земљи је калифа.

Основни задатак калифе је да шири и брани ислам. Законодавство је шеријат, закон који је Алах објавио, а признати тумачи вјере омогућили његову примјену у пракси. Шеријат проистиче из четири основна извора: кур'анска објава (Куран), Мухамедове упуте и практични примјери (сунет и хадис), општа сагласност великих исламских законодаваца о неком питању (иџма), теолошко размишљање, исламско обичајно право (киас). У калифату, исламском облику власти који представља политичко и вјерско јединство, живе три класе људи: муслимани, немуслимани (зимије) и робови. Зимије¹² су народ који живи по уговору по основу којег плаћа посебне порезе: хараџ и главарину (џизија). Зимије су ослобођене једне од најзначајнијих религијских обавеза муслимана – џихада. Џихад¹³

врсте терористичких активности. Као примјер наводи се хапшење муслимана из Њемачке Нихада Ђосића, који се борио на пакистанско-авганистанској граници. Њемачка влада гледа на то као на доказ да се спремају озбиљни терористички напади широм ове земље.“

Види на <http://www.srna.rs/> Текст *Око 300 муџахедина са Балкана на сиријском ратишту* од 23. 5. 2013, преузето 8. 10. 2013.

11 Шеријат (ар. *šaria*), значи правилан пут; у ствари, то је назив за збир правних норми и начела на којима треба да живи свако муслиманско друштво. Третира се као Божански закон саопштен преко Курана, хадиса и труда и рада правника. (Божовић, 2010: 190).

12 Зимије, *Ahl al-zimma* (*ahl al elimma*): заједнички назив за све немуслимане, односно јевреје и хришћане којима муслиманско право пружа гаранције и заштиту, јер између њих и муслимана постоји нека врста договора и пакта против неверника пагана. У нас одомаћен назив „зимије“. Према исламском праву ова друштвена категорија, једна од четири у арапско-муслиманском свету, представља „заштићену категорију“. Истина, она плаћа посебне порезе (ар. хараџ) и главарину (ар. џизија), али задржава право на сопствену веру. (Божовић, 2010: 26).

13 Џихад (ар.), контроверзни верско-социјални инстинкт који има онолико значења

представља јачање ислама, очување исламског друштва и борбу за укупно јачање и одбрану ислама.¹⁴ Поједине јавне изјаве лидера вехабијског покрета у БиХ, а у том смислу су највише експонирани Нусрет Имамовић и Билал Боснић, знају да изазову згражавање у дијелу необавијештене јавности у БиХ, а у ствари се ради о тумачењу шеријатског права.

Једна од најжустријих расправа које су се водиле послје распада калифата односила се на питање даљег правца џихада. Исход расправе тицао се не само питања ко има право да покрене џихад, већ и у ком обиму. Да ли нови џихадисти – вехабије, селџуки и остали сунити фундаменталисти – да прихвате међународно право као обавезујуће и у вези с питањима њихових ратова? Да ли да признају међународне институције попут Лиге народа и, евентуално, Уједињених нација? (Фарес, 2008: 97–98). Наведене дилеме отвара и питања поставља Валид Фарес у књизи *Џихад у будућности*, а уједно указује: Ова расправа још није окончана и чини се да су се џихадисти подијелили у вези с одговорима на ова питања. Ипак, будимо сасвим одређени: подјела је у вези са средствима, не у односу на принцип (Фарес, 2008).

ОБАВЈЕШТАЈНО-БЕЗБЈЕДНОСНА АГЕНЦИЈА БИХ (ОБА БИХ) У ФУНКЦИЈИ ЗАШТИТЕ УСТАВНОГ ПОРЕТКА

Безбједносне пријетње које имплицира вехабијски покрет свакако да нису једине које су уперене против уставног поретка Босне и Херцеговине, али су најопасније. Институција од стране државе овлашћена да предузима мјере у циљу заштите уставног устројства БиХ јесте Обавјештајно-безбједносна агенција БиХ (ОБА). Предмет рада обавјештајне службе у модерном добу не може се са прецизношћу

колико има политичких и других амбиција да се овај институт разуме. Све зависи у које се сврхе џихад тумачи. Ипак, основно значење јесте: напор, борба (душе), можда рат. Према класичној доктрини милитантних теолога, џихад постоји у оружаном акцији ради ширења ислама, али и евентуалној његовој одбрани. Такви виде џихад као једини облик рата који одговара исламу, јер теолошки, ислам треба да представља читаву једну заједницу организовану под једним ауторитетом, а зна се да је Кураном свака борба између муслимана забрањена. Мада Куран јасно поручује да многобошце треба у веру преводити, али не водити с њима рат, већ то чинити с „мудрошћу и добрим понашањем“. А опет има и контрадикторних ставова који говоре о томе да их свуда треба нападати. На тим контрадикторностима један део борбеног фундаментализма изградио је милитантну функцију института џихада. (Божовић, Симић, 2003: 150–151).

14 Шире у Namidullah, М.: *Увод у ислам*, Старјешинство исламске заједнице Сарајево, Сарајево, 1989. Такође, види на <http://www.youtube.com/watch?v=lgMzQillTDQ> (Савршенство шеријата, погубност демократије, предавање Нусрета Имамовића од 26. 2. 2013. <http://www.youtube.com/watch?v=lvFCkQvF6ts> Трибина Билала Боснића и Нусрета Имамовића одржана у Лукавцу код Тузле 4. 7. 2011, преузето 8. 10. 2013.

одредити. То због чињенице да обавјештајни рад није само усмјерен на живот у националним оквирима једне државе, већ се обавјештајно покривају читави региони, континенти, чак и космичка пространства (Милашиновић, 1981: 21). Међутим, када се ради о Обавјештајно-безбједносној агенцији БиХ, треба истаћи да највеће проблеме намећу неријешени политички односи унутар БиХ, који се одражавају и на сам политички врх, који треба Агенцији да одреди приоритете, односно смјернице за рад. Обавјештајна служба је увијек економски условљена и као дјелатност перманентно стоји уз оне структуре чијим интересима служи. Без обзира на њене специфичности и организацију, својим методама рада и другим својствима у реалној је могућности да истовремено материјализује одређени интерес, и повратно утиче на садржај концепција владајућег фактора, што је чини његовим саставним дијелом (Милашиновић, 1997: 193). С обзиром на велики број ситуација и важних питања о којима је Предсједништво БиХ у јавност изашло с подвојеним ставом, тешко је дефинисати садржај у раду¹⁵ Агенције о којем ће бити постигнут консензус. И сам настанак Агенције је неуобичајен.

Ентитетски обавјештајни системи престали су да постоје након што су оба дома Парламентарне скупштине БиХ марта 2004. године донијела *Закон о обавјештајно-безбједносној агенцији Босне и Херцеговине*.¹⁶ Овим законом су ентитетске обавјештајне службе, Федерална обавјештајно-сигурносна служба (ФОСС) и Обавјештајно-безбједносна служба Републике Српске (ОБС) уједињене у једну обавјештајну службу.

По Закону, Агенција је одговорна за прикупљање обавјештајних података у вези са пријетњама по безбједност Босне и Херцеговине, како унутар тако и ван Босне и Херцеговине, њихово анализирање и преношење овлашћеним функционерима, као и за прикупљање, анализирање и преношење обавјештајних података с циљем пружања помоћи овлашћеним службеним лицима, како је дефинисано законима о кривичном поступку у Босни и Херцеговини, те осталим надлежним тијелима у Босни и Херцеговини када је то потребно ради сузбијања пријетњи по безбједност Босне и Херцеговине (Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији БиХ, 2004).

Обавјештајна служба не доноси политичке одлуке, нити се бави проблемом вођења политичких послова. Она, међутим, нужно, на основу

15 За ралику од претходне деценије, када су биле врло ријетке јавно публиковане књиге о обавјештајном раду, односно о методологији рада обавјештајних служби, данас то није случај. У том контексту вриједи напоменути сљедеће књиге: Ронин, Р.: *Обавјештајни рад*, Јавно предузеће Службени гласник :Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2009; Алексејевич Ставицки, В.: *Обавјештајци и шпијуни*, Радеја, Београд, 2003; Левков, М.: *Израелска тајна служба*, Филип Вишњић, Београд, 2001; Деспот, З. (приредио): *Њемачка обавјештајна служба у Независној држави Хрватској*, Вечерњи едиција, Загреб, 2011.

16 Службени гласник БиХ бр. 12/04

обавјештајних података, заузима одређени став, који не мора да буде идентичан са ставом званичне политике (Милашиновић, 1981: 65). Поред питања безбједности, Агенција треба да се бави и глобалним пријетњама, као што су: тероризам, укључујући међународни тероризам; шпијунажа усмјерена против Босне и Херцеговине; саботажа усмјерена против виталне националне инфраструктуре; организовани криминал, као што је трговина дрогама, оружјем и људима и незаконита међународна производња оружја за масовно уништење или његових компоненти, као и материјала и уређаја који су потребни за његову производњу, потом радње кажњиве по међународном хуманитарном праву и дјела организованог насиља или застрашивања националних или вјерских група у Босни и Херцеговини (Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији БиХ, 2004).

Дјелокруг рада Агенције, дакле, доста је опсежан и широк и дјелимично се преклапа са дјеловањем класичне полиције, а у избор кључних људи Агенције уведен је институт јавног конкурса, што је новина, па чак и неуобичајена пракса у обавјештајним службама. Генералног директора Агенције и замјеника генералног директора, на основуведеног јавног конкурса, именује и разрјешава дужности Савјет министара, на приједлог предсједавајућег и у консултацијама са члановима Предсједништва, Извршног обавјештајног одбора Савјета министара и Безбједносно-обавјештајне комисије.

Постоје различита становишта о везаности служби безбједности за право: једно које фаворизује формалну или правну димензију, те се њихов рад везује за чврсте правне оквире, занемарујући друштвену реалност у којој се тај рад одвија. Међутим, овом становишту може се замјерити што занемарује дискрециона овлашћења која припадници служби безбједности посједују, те не примјењују законе на ригидан и механички начин. Мишљење супротно овоме истиче да свака администрација тежи осамостаљивању и има тенденцију аутономизације, при чему је право оквир, а извор врло широка дискрециона овлашћења (Марковић Дапчевић, Љ., 2012: 45).

Кад је ријеч о раду Обавјештајно-безбједносне агенције БиХ, у поменутом контексту он се одвија сходно законском оквиру по којем се примјена специјалних мјера, као што су „праћење на мјестима која немају јавни карактер, праћење комуникација путем телекомуникационих и других облика електронских уређаја, као и претрес имовине без пристанка власника или лица које привремено заузима ту имовину,” може вршити само у случајевима за које је добијено претходно овлашћење од предсједника Суда Босне и Херцеговине или судије Суда Босне и Херцеговине којег је одредио предсједник Суда Босне и Херцеговине. Судија доноси одлуку у року од 48 часова након подношења захтјева. Није могуће уложити жалбу против ове одлуке. ОБА нема полицијска

овлашћења, али „као нови феномен политике, обавештајна служба повратно делује на процес управљања у држави, што јој, у погледу улоге, даје јединствен карактер“ (Милашиновић, 1981: 67).

Да би обавештајна агенција била успјешна у свом раду, осим доброг законског оквира, неопходно је постојање и других услова за квалитетан рад. „Ефикасност обавештајне организације у великој мјери зависи од значаја који се организацији даје у друштвеном систему, као и од средстава која се у њу улажу. Менаџмент користи буџет као инструмент за сагледавање колико новчаних средстава је потребно за остварење појединих активности. Због тога се буџет јавља као специфичан плански документ (Драгишић, 2007: 85). У друштву у којем се политички консензус не може постићи ни око глобалних безбједносних пријетњи као што је тероризам, тешко се може очекивати сагласност о садржају рада обавештајно-безбједносне службе, јер њено најважније одређење као службе која штити уставни поредак, немогуће је дефинисати у непрекидном политичком дискурсу о уставном устројству земље.

ЗАКЉУЧАК

Политичка безбједност је важан, ако не и најважнији стуб безбједности државе. Снаге које желе дестабилизovati одређену земљу најприје се обрушавају на овај сегмент безбједности, имајући у виду да је он најрањивији, и да његовим уклањањем слиједи домино ефекат у архитектури безбједности сваке земље. Уставни поредак је спирала друштва и његова заштита повјерена је безбједносно-обавештајним службама, али без шире друштвене подршке, односно укључивања широке лепезе државних институција у његову одбрану, специјализоване службе не могу дуго да се носе са суптилним видовима подривања.

Уставни поредак БиХ проистиче из Анекса IV Дејтонског мировног уговора, а државно устројство земље предмет је непрекидног политичког дискурса. Опречни погледи владајућих националних политичких елита на будућност земље донијели су, могло би се рећи, сталну нестабилност, која је проузроковала економску стагнацију, „одлив мозгова“, односно одлазак младих у развијене европске и прекоокеанске земље. Растући антагонизми и међунационалне тензије допринијели су да се БиХ често доживљава као земља на „бурету барута“ и земља без видљиве будућности. Наравно да су политичке елите одговорне за предочено стање, али су одговорни и представници међународне заједнице, чије вишегодишње присуство није дало очекивани резултат у смислу помирења у рату сукобљених страна и подизања животног стандарда. У области безбједности уочљиво је да Федерација БиХ прихвата стратегије

БиХ, док Република Српска развија и гради властите стратегије. Два концепта су евидентна: децентрализација и централизација области безбједности. Међутим, БиХ је подијељено друштво, политичке подјеле долазе до пуног изражаја и када се сагледавају безбједносне пријетње с којима је БиХ суочена. Оне проистичу из недовршених расправа и често дијаметрално супротних погледа на уставну структуру земље. За једне, Дејтонски мировни уговор донио је мир, али је многа питања оставио отворенима, и они траже уставне промјене у смислу снажније компактности земље и преноса ентитетских надлежности на институције БиХ. Други политички поглед у основи има очување уставног концепта договорено у Дејтону и поштовање „слова а не духа Дејтона“. По том слову безбједност у БиХ је у надлежности ентитета, иако је то одређење, кроз конституисање више институција које имају ингеренције на цијелој територији БиХ, прилично нарушено.

Велики проблем у безбједносном пољу је неповјерење и политизација агенција за провођење закона. Уједно, не постоји политички консензус ни о терористичкој пријетњи, иако су се у БиХ дешавали терористички акти, а неколико правоснажних судских пресуда је изречено по основу тог кривичног дјела. Дискурс о тероризму као великој опасности по политичку безбједност БиХ траје колико и посљедњи медијски ехо. Све наведено указује да је безбједносна номенклатура БиХ крхка, и увијек изнова неспремна да се суочи са пријетњама по уставни поредак земље.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексејевич Ставицки, В. (2003). *Обавештајци и шпијуни* Paideia, Београд.
- Аристотел (1988). *Политика*, Глобус, Загреб.
- Божовић, Р., Симић, В. (2003). *Појмовник ислама*, Народна књига, Београд.
- Божовоћ, Р., Симић, В. (2010). *Речник ислама*, Друштво српско-иранског пријатељства, Београд и Друштво иранско-српскоцрногорског пријатељства, Техеран, Београд.
- Вилијамс, П. Д. (2012). *Увод у студије безбедности*, текст аутора Роџерс, П.: *Тероризам*, Службени гласник – Факултет безбедности, Београд.
- Гађиновић, Р. (1998). *Савремени тероризам*, Графомарк, Београд.
- Гађиновић, Р. (2005). *Тероризам*, Драслар партнер, Београд.
- Гађиновић, Р. (2010). *Тероризам у политичкој и правној теорији*, Evro-Giunti, Београд.
- Деспот, З. (2011). *Њемачка обавјештајна служба у Независној Држави Хрватској*, Вечерњи едиција, Загреб.
- Ејдус, Ф. (2012). *Међународна безбедност: теорије, сектори и нивои*, Службени гласник и Београдски центар за безбедносну политику, Београд.

- Елзесер, Ј. (2006). *Како је џихад стигао на Балкан*, ЈАСЕН, Београд.
- Левков, М. (2001). *Израелска тајна служба*, Филип Вишњић, Београд.
- Марковић Дапчевић, Љ. (2012). *Систем безбедности Европске уније*, издање аутора, Београд.
- Милашиновић, Р. (1979). *ЦИА Моћ и политика*, Југоштампа, Београд.
- Милашиновић, Р. (1981). *Тајне паралеле - Обавештајна служба у међународним односима*, Четврти јул, Београд.
- Милашиновић, Р. (1996). *Амерички поход на свет*, ЗАД, Београд.
- Нухић, М. (2009). *Третман вјерског екстремизма у међународном праву оружаних сукоба са посебним освртом на исламски фундаментализам*, магистарски рад одбрањен на Слобомир П. универзитету, Бијељина.
- Потежица, О. (2007). *Вехабије – Између истине и предрасуде*, Ф. Вишњић, Београд.
- Путник, Н. (2009). *Сајбер простор и безбедносни изазови*, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд.
- Ронин, Р. (2009). *Обавештајни рад*, Јавно предузеће Службени гласник: Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд.
- Стајић, Љ. (2006). *Основи безбедности*, Драганић, Београд.
- Симеуновић, Д. (2009). *Тероризам*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Трифуновић, Д. (2011). Стојаковић, Г, Врачар М.: *Тероризам и вехабизам*, Филип Вишњић, Београд.
- Трифуновић, Д. (2007). *Нови облици тероризма у Босни и Херцеговини*, докторска дисертација, одбрањена на Факултету безбедности Универзитета у Београду
- Ћеранић, П. (2008). *Ко контролише обавјештајне службе: модели контроле обавјештајне службе*, Бесједа, Бања Лука.
- Фарес, В. (2008). *Џихад у будућности*, Народна књига, Београд.
- Наmidullah, М. (1989). *Увод у ислам*, Старјешинство исламске заједнице Сарајево, Сарајево.
- Хећимовић, Е.: *Гариби (2009). Муџахедини у БиХ 1992–1999*, Dan Graf, Београд.
- Collins, А. (2010). *Сувремене сигурносне студије*, текст аутора Jackson, R.: *Сигурност режима*, Политичка култура, Загреб
- Шиндлер, Џ. Р. (2009). *Босански рат и терор*, Службени гласник, Београд.
- Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији БиХ, Службени гласник БиХ, број 12/04, 20/04, 56/06, 32/07, 20/09.

POLITICAL SECURITY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Ass. prof. Predrag Ćeranić*

Abstract: Political security is one of the key segments in the architecture of security of every country. Endangering of political stability and undermining of the constitutional order has destabilised many, and even destroyed some countries. Are Libya, Iraq, Afghanistan and Syria countries? No, they are territories with administration. Bosnia and Herzegovina has passed a difficult way to the signing of the Dayton Agreement, which has brought peace, as well as a new constitution to the land of three constituent peoples, made up of two entities. The constitution of Bosnia and Herzegovina embodied in the Annex IV of the Dayton Agreement, even though twenty years have passed, is still the subject of political discourse and numerous misunderstandings. Those that protects the constitution of Bosnia and Herzegovina, or rather those that should protect it, have a complex, in the bosnian reality a pretty undefined task. Split attitudes of actors of public policies and their differing views about the present and future of Bosnia and Herzegovina, contribute to an atmosphere in which in no way naive threats, which are coming from phantom and radicalised ideological movements, some of which claim that they have a country in the Middle East and show ambition to incorporate not only Bosnia and Herzegovina, but the entire Balkans into its borders, are being ignored. These threats are related to political security of Bosnia and Herzegovina, and include the application of terrorism as a method for the realisation of ideological goals. How can Bosnia and Herzegovina confront security challenges, risks and threats, some of which have got the prefix global? Is there harmony between the actors of public policies with regard to measures that the country should take to protect itself? Intelligence and Security Service, the backbone of the country in confronting these dangers, and the key pillar in the protection of constitutional order, to be effective, must have clear operating guidelines and a defined platform from which it acts to protect a nation. In Bosnia and Herzegovina that is where the problems start, because there is no political consensus about what this organisation should be doing. Moreover, there is an accepted attitude that it is servicing foreign intelligence agencies and as far as political security of Bosnia and Herzegovina is concerned, it exists only as an item in the budget. Other law enforcement agencies in Bosnia and Herzegovina are in a simpler position, but there is a problem in their lack of coordination, which leads to the impression that mutual cooperation is based more on personal relations between leading people than on systemic solutions. All these unsolved issues painfully come to the surface during every terrorist act, and the discourse on security in Bosnia and Herzegovina is easy to "spill" from security to political milieu.

Key words: political security, public policies, constitutional order, terrorism, caliphate

---

* Banja Luka College, Banja Luka, email: predrag.ceranic@gmail.com